

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
cu privire la controlul constituționalității unor prevederi
ale Legii bugetului de stat pe anul 1997 nr. 1127-XIII din
21 martie 1997 și Legii cu privire la statutul judecătorului
nr. 544-XIII din 20 iulie 1995

Nr.35 din 01.12.97

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.84-85/37 din 18.12.1997

* * *

ÎN NUMELE REPUBLICII MOLDOVA
Curtea Constituțională în componența:

Pavel BARBALAT - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător-raportor
Mihai COTOROBAI - judecător
Nicolae OSMOCHESCU - judecător
Gheorghe SUSARENCO - judecător
Ion VASILATI - judecător-raportor

cu participarea Ludmilei Zadorojnîi, grefier, deputatului în Parlament Victor Cecan, - reprezentantul Parlamentului, Raisei Botezatu, prim-judecător asistent al Curții Supreme de Justiție, Nicolae Timofti, președintele Curții de Apel, - reprezentanții Curții Supreme de Justiție, Mihai Bușuleac, viceministru al justiției, Nicolae Luchian, viceministru al finanțelor - reprezentanții Guvernului, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova și art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă sesizarea Curții Supreme de Justiție privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii bugetului de stat pe anul 1997 nr. 1127-XIII din 21 martie 1997 și Legii cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995.

Temei pentru examinarea dosarului, conform art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a servit sesizarea Curții Supreme de Justiție, prin care se solicită recunoașterea neconstituționalității unor prevederi din actele legislative contestate pe motiv că acestea contravin dispozițiilor constituționale privind separația puterilor în stat și independența justiției.

Prin decizia Curții Constituționale din 4 septembrie 1997 sesizarea a fost acceptată spre examinare în fond și inclusă în ordinea de zi.

Examinând materialele dosarului și materialele suplimentare solicitate Parlamentului, Guvernului și Ministerelor Justiției, Economiei și Reformelor, Finanțelor, audiind raportul întocmit de judecătorii-raportori și argumentele părților expuse în ședință,

Curtea Constituțională

a c o n s t a t a t :

În sesizarea Curții Supreme de Justiție, parvenită pe adresa Curții Constituționale la 28 august 1997, se solicită recunoașterea art. 27 alin. (2) lit. c) și art. 48 din Legea bugetului de stat pe anul 1997 nr. 1127-XIII din 21 martie 1997 și a prevederilor art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii ale Legii cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 ca fiind în contradicție cu prevederile art. 6, 114, 116 și 121 din Constituția Republicii Moldova.

În sesizare se menționează că prin Legea bugetului de stat pe anul 1997 (art. 48) a fost suspendată acțiunea actelor legislative în partea în care se prevede acordarea de credite de la bugetul de stat pentru construcția sau cumpărarea de locuințe, inclusiv acțiunea art. 30 din Legea cu privire la statutul judecătorului. Prin aceasta au fost îngădite independența judecătorilor neasigurați cu spațiu locativ și posibilitatea realizării prevederilor art. 116 din Constituție.

În sesizare se menționează, de asemenea, că prevederile art. 27

alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997, care stipulează că 50 la sută din suma amenzilor aplicate de judecătorii în cauzele administrative și penale se lasă pentru anul 1997 la dispoziția Ministerului Justiției la consolidarea bazei tehnico-materiale a instanțelor judecătorești, contravin principiului constituțional al independenței și imparțialității judecătorului la efectuarea justiției, deoarece atunci când aplică măsuri de pedeapsă în cauze administrative și penale judecătorii sînt nevoiți, în mod indirect, să aplice sancțiuni bănești sporite pentru a-și asigura condițiile necesare de lucru.

Neconstituționalitatea prevederilor articolului VI din Dispoziții finale și tranzitorii ale Legii nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, care stipulează că Guvernul "aprobă regulamentul privind modul de acordare și de rambursare a împrumutului fără dobîndă pentru procurarea sau construirea unui apartament cooperatist sau unei case și regulamentul cu privire la plata indemnizației viagere lunare judecătorului demisionat și pensionat..." se argumentează prin faptul că potrivit art. 121 alin. (2) din Constituție, indemnizațiile și alte drepturi ale judecătorilor sînt stabilite prin lege. În sesizare se susține că Guvernul nu este în drept să aprobe regulamente ce reglementează drepturile și indemnizațiile judecătorilor.

Proclamarea Republicii Moldova ca stat de drept, independent, democratic impune realizarea implicită în practică a principiului separării puterilor în stat ca o condiție primordială a edificării și funcționării statului de drept.

Principiul separării și colaborării puterilor (legislativă, executivă și judecătorească) în exercitarea prerogativelor ce le revin este consfințit în art. 6 din Constituție. În statul de drept puterea judecătorească este independentă în exercitarea competențelor.

Art. 114 și 116 alin. (1) din Constituție stabilesc principiul independenței judecătorilor, principiu indispensabil pentru o autentică activitate de înfăptuire a justiției. Independența judecătorului este determinată, în primul rînd, de raporturile acestuia cu celelalte autorități publice. Judecătorul nu se află și nu trebuie să se afle în raport de subordonare față de alte autorități publice, oricare ar fi acestea și indiferent de statutul lor ierarhic în stat.

Independența judecătorului este un element esențial al statutului juridic și condiția principală a autonomiei autorității judecătorești. Corelația dintre principiul independenței justiției și principiul independenței judecătorului determină, de fapt, caracterul echitabil și democratic al exercitării justiției într-un stat de drept.

Pentru asigurarea principiului independenței judecătorului legislația prevede un sistem de garanții juridice.

Astfel, un act juridic special, care reglementează aceste garanții este Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995, promulgată la 16 octombrie 1995. Conform art. 30 alin. (1) și (3) din Lege, în cazul în care judecătorul nu este asigurat cu locuință sau este necesară îmbunătățirea condițiilor lui locative, ori acestuia nu i s-a atribuit suprafața de 15 m² suplimentară convenită, autoritatea administrației locale este obligată ca în cel mult 6 luni de la data apariției sus-numitelor circumstanțe să asigure judecătorul cu locuință (apartament sau casă) luînd în calcul suprafața locativă suplimentară de 15 m².

Dacă judecătorul este de acord, el poate primi în schimbul locuinței un împrumut fără dobîndă de la bugetul de stat ca să-și cumpere sau să-și construiască un apartament cooperatist sau o casă, împrumutul urmînd să fie rambursat de la bugetul local, în cazul în care acesta a lucrat în funcția de judecător cel puțin 10 ani.

Acțiunea art. 30 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului, care prevede că judecătorul are dreptul să primească în schimbul locuinței un împrumut fără dobîndă de la bugetul de stat pentru a-și cumpăra sau a-și construi un apartament cooperatist sau o casă, a fost, însă, suspendată prin art. 48 din Legea bugetului de stat pe anul 1997.

Examinînd cazul suspendării acțiunii art. 30 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului, ce constituie obiectul sesizării, în contextul asigurării garanțiilor independenței judecătorului, Curtea Constituțională consideră că este absolut inadmisibil de a limita garanțiile independenței judecătorului, consfințite deja într-o lege, printr-o altă lege adoptată ulterior.

Din conținutul art. 48 al Legii bugetului de stat pe anul 1997 rezultă că acțiunea dispoziției art. 30 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului se suspendă pentru anul 1997. Caracterul provizoriu al prevederilor articolului 48 (fie el temporar sau din orice alt motiv decent) nu schimbă esența lor: tendința de a limita garanțiile independenței judecătorului.

Avînd în vedere cele expuse, Curtea Constituțională constată că art. 48 din Legea bugetului de stat este neconstituțional în partea contestată.

În sesizare Curtea Supremă de Justiție solicită, de asemenea, recunoașterea neconstituționalității prevederilor art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii ale Legii cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995, care stipulează că Guvernul aprobă regulamentul privind modul de acordare și de rambursare a împrumutului fără dobîndă pentru procurarea sau construirea unui apartament cooperatist sau a unei case și regulamentul cu privire la plata indemnizației lunare viagere judecătorului demisionat și pensionat, precum și a Hotărîrii Guvernului nr. 191 din 1 aprilie 1996 "Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de stabilire și plată a indemnizației lunare viagere judecătorilor demisionați și pensionați", care a fost adoptată întru realizarea prevederilor art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii din Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995.

În sesizare se menționează că aceste norme contravin art. 121 alin. (2) din Constituție, care stipulează că indemnizațiile și alte drepturi ale judecătorilor sînt stabilite numai prin lege.

Curtea Constituțională consideră că prevederile art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii din Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995, Hotărîrea Guvernului nr. 191 din 1 aprilie 1996 "Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de stabilire și plată a indemnizației lunare viagere judecătorilor demisionați și pensionați" și Regulamentul aprobat prin ea, de asemenea, contravin prevederilor Constituției.

Art. 121 alin. (2) din Constituție specifică tipul actului, prin care urmează să fie stabilite garanțiile materiale ale independenței judecătorilor, și anume - prin lege. Dispoziția în cauză consfințește constituțional dreptul judecătorilor la asigurarea materială și socială, urmînd ca acesta să fie reglementat de legislația ramurală.

Adoptarea legilor este atribuția de bază a Parlamentului. Această prevedere constituțională este realizată în principiu în Legea cu privire la statutul judecătorului. În art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii din Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995, Guvernului, însă, i se pune în sarcină să aprobe regulamentul privind modul de acordare și de rambursare a împrumutului fără dobîndă pentru procurarea sau construirea unui apartament cooperatist sau a unei case și regulamentul cu privire la plata indemnizațiilor viagere lunare judecătorului demisionat și pensionat. Prin urmare, această dispoziție a Legii contravine Constituției.

Conform art. 96 alin. (1) din Constituție, Guvernul exercită puterea executivă în stat.

În conformitate cu împuternicirile sale, Guvernul promovează în viață legile Republicii Moldova, decretule Președintelui Republicii Moldova, coordonează și exercită controlul asupra activității organelor administrației publice locale.

Prevederile art. 121 alin. (2) din Constituție potrivit cărora indemnizațiile și alte drepturi ale judecătorilor sînt stabilite prin lege, au un caracter imperativ și nu pot fi supuse unei interpretări extensive. Prin urmare, stabilirea garanțiilor de asigurare materială și

socială a judecătorilor și aprobarea regulamentului prin care se stabilesc indemnizații judecătorilor nu ține de competența Guvernului. Indemnizațiile judecătorilor trebuie să fie stabilite prin lege organică, ceea ce este în deplină concordanță cu principiul garantării independenței autorității judecătorești. Fiind stabilite prin lege, aceste garanții asigură independența ei reală. Soluționarea acestei chestiuni, fiind lăsată la discreția Guvernului, în modul propus în art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii ale Legii cu privire la statutul judecătorului, subminează, de fapt, independența judecătorului.

Pentru motivele menționate mai sus nu corespunde Constituției nici Hotărîrea Guvernului nr. 191 din 1 aprilie 1996 "Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de stabilire și plată a indemnizației lunare viagere judecătorilor demisionați și pensionați".

În sesizarea Curții Supreme de Justiție se contestă și constituționalitatea art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997 nr. 1127-XIII din 21 martie 1997, care stipulează că se lasă pentru anul 1997 la dispoziția Ministerului Justiției 50 la sută din suma amenzilor aplicate de judecătorii în cauzele administrative și penale pentru a fi utilizate la consolidarea bazei tehnico-materiale a instanțelor judecătorești.

În sesizare se menționează că asigurarea materială și financiară a organelor judecătorești de o asemenea manieră influențează negativ realizarea principiului constituțional al independenței și imparțialității judecătorului.

Acest argument nu poate fi reținut, deoarece exercitarea în conformitate cu legea de către instanțele judecătorești a atribuțiilor lor, crearea de condiții organizatorice și tehnice favorabile sînt garantate de Constituție (art. 121 alin. (1)), conform căruia resursele financiare ale instanțelor judecătorești sînt aprobate de Parlament și incluse în bugetul de stat.

Astfel, asigurarea financiară a organelor judecătorești se efectuează de la bugetul de stat în mod centralizat.

Conform Legii "Despre sistemul bugetar și procesul bugetar" nr. 847 din 24 mai 1996, în legile bugetului, aprobate anual, în structura cheltuielilor sînt prevăzute mijloace speciale pentru întreținerea și asigurarea activității instanțelor judecătorești.

Conform art. 23 din Legea cu privire la organizarea judecătorească și Regulamentului Ministerului Justiției asigurarea materială și financiară a instanțelor judecătorești se efectuează de către Ministerul Justiției.

Legea bugetului de stat pe anul 1997 stabilește că Ministerul Justiției efectuează această asigurare atît din contul finanțării directe, cît și din contul unei părți de mijloace obținute de la aplicarea de către judecătorii a sancțiunilor vărsate în buget.

Lăsînd pentru anul 1997, conform art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997, la dispoziția Ministerului Justiției 50 la sută din suma amenzilor aplicate de judecătorii în cauzele administrative și penale, legea indică direct destinația lor: pentru a fi utilizate la consolidarea bazei tehnico-materiale a instanțelor judecătorești.

Prescripția normativă, expusă în art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului pe anul 1997, nu subminează realizarea principiului independenței judecătorilor, ci contribuie la realizarea acestui principiu, deoarece din bugetul de stat au fost alocate mijloace financiare suplimentare în afara celor prevăzute în anexa nr. 1 la legea în cauză. Aceste mijloace financiare suplimentare sînt orientate spre crearea de condiții organizatorice și tehnice, favorabile activității instanțelor judecătorești.

Ținînd cont de cele expuse, art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997 nu contravine prevederilor Constituției.

Argumentul din sesizare că judecătorii la exercitarea justiției în cauzele administrative și penale vor fi nevoiți în mod indirect să aplice sancțiuni bănești sporite nu are suport juridic, ci constituie doar o presupunere.

Nu poate fi reținută nici afirmația din sesizare că prevederile art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997 conduc la încălcarea dreptului constituțional al cetățenilor la accesul liber la justiție (art. 20 alin. (1) din Constituție). Această afirmație nu se referă la situația în cauză și are un caracter declarativ.

Art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997 nu contravine nici normelor de drept internațional.

Avînd în vedere considerentele expuse, în temeiul art. 140 din Constituție, art. 1 alin. (3) lit. a) și b), art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 62 lit. a) din Codul jurisdicției constituționale,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E :

1. Se declară constituțional art. 27 alin. (2) lit. c) din Legea bugetului de stat pe anul 1997 nr. 1127-XIII din 21 martie 1997.

2. Se declară neconstituționale:

- art. 48 din Legea bugetului de stat pe anul 1997 nr. 1127-XIII din 21 martie 1997 privind suspendarea în anul 1997 a acțiunii art. 30 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului;

- art. VI din Dispoziții finale și tranzitorii din Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995, conform cărora Guvernul aprobă regulamentul privind modul de acordare și de rambursare a împrumutului fără dobîndă pentru procurarea sau construirea unui apartament cooperatist sau unei case și regulamentul cu privire la plata indemnizației viagere lunare judecătorilor demisionați și pensionați;

- Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 191 din 1 aprilie 1996 "Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de stabilire și plată a indemnizației lunare viagere judecătorilor demisionați și pensionați", cît și Regulamentul aprobat prin ea.

3. Prezenta Hotărîre intră în vigoare la data adoptării, este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 1 decembrie 1997.
Nr. 35.